

Els indigets, els ibers del nord-est català

Text > JOAQUIM TREMOLEDA

La decisió dels tres autors d'ajuntar en un sol volum els trets identificadors bàsics de la tribu dels indigets és un gran encert per diverses raons. La concurrència d'en Gabriel, en Ferran i l'Aurora en aquest llibre assegura que, a partir de les noves recerques, se sumi al coneixement actual tota la trajectòria investigadora que s'ha fet sobre el món iber a la zona i particularment a Ullastret, ja que l'Aurora va ser directora del jaciment i recull l'herència de Miquel Oliva. Els quaranta-tres temes que exigeix l'estructura dels «Quaderns» no només no són un obstacle, sinó que en aquest cas faciliten una síntesi temàticament diversa, que reuneix una gran varietat de temes en textos breus.

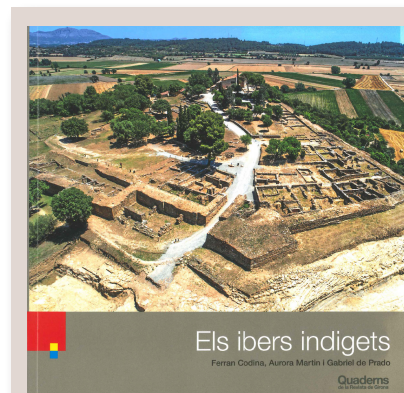
El fil argumental és la cultura ibèrica i el seu desenvolupament al territori dels indigets fins a la seva fi en el procés de conquesta dels romans. Podem agrupar aquest desenvolupament en tres blocs principals que, de general a particular, mostren l'estadi cultural que va assolir: la implantació al territori, l'urbanisme i l'arquitectura i, en darrer terme, temes més específics, com ara la seva base econòmica, la religió i el món funerari, així com la cultura material.

Aquest espai geogràfic va comptar amb un fet diferencial fonamental: la presència de l'establiment colonial d'Empúries i, en segon terme, de Roses. L'organització territorial i l'estructura social que tenien es dedueix a partir de la implantació dels poblats més coneguts, de la costa i de l'interior. Això

permet definir diverses jerarquies de poblament que vertebraven el territori, tot i que no resolen la vella qüestió de si això implicava una estructura estatal o paraestatal. El nivell superior era la capitalitat d'Ullastret, amb unes 15 hectàrees d'extensió. Segueix un nivell format per poblats fortificats estratègics, de 2 a 4 ha, com Peralada, Mas Castellar de Pontós, Sant Julià de Ramis, Puig d'en Rovira a Quart, Mas Castell de Porqueres o Montbarbat. Un tercer nivell el formaven els poblats més bàsics, inferiors a 1 ha, com Sant Sebastià de la Guarda a Palafrugell, Castell a Palamós, el Fortim a Sant Feliu de Guíxols, Puig Castellet a Lloret de Mar, el Puig del Castell a Cassà de la Selva i el Puig de la Cendra a Bescanó. Finalment, hi hauria un darrer nivell de granges que s'establiren a la plana.

L'urbanisme, les muralles, l'arquitectura domèstica, les residències de les elits, la gestió de l'aigua, la religió i els temples es tracten com a temes específics, en molts casos a partir de les evidències d'Ullastret. Destaquen poderosament aspectes de la seva cultura com és el ritual dels caps tallats i del món funerari.

La creixent caracterització paleoambiental, gràcies als estudis interdisciplinaris, aporta dades imprescindibles per conèixer els trets de la seva economia, basada en el comerç, l'agricultura, la ramaderia i l'explotació dels recursos naturals. També es fa referència a les pràctiques alimentàries, a la mineria i

CODINA I FALGÀS, Ferran; MARTÍN I ORTEGA, Aurora; DE PRADO I CORDERO, Gabriel. **Els ibers indigets**. Girona: Diputació de Girona, 2019. 96 p. (Quaderns de la Revista de Girona; 200)

a la metal·lúrgia del ferro, a l'explotació de les pedreres, a la fabricació de la ceràmica (algunes específiques d'aquesta àrea), al teixit i a l'abillament personal i a l'ús de la moneda.

El volum acaba amb la difusió, amb rutes i itineraris, dels jaciments i de la cultura ibèrica, a la qual cada vegada es destinen més recursos. Mitjançant prospeccions, infografies, models i reproduccions en 3D es genera un llenguatge virtual que permet visualitzar reconstruccions del paisatge, de l'urbanisme i dels diversos ambients domèstics i atreure el públic turista i sobretot el familiar amb tallers i activitats educatives.

El Nadal menys embafador

Text > ASSUM GUARDIOLA

El títol de *La naturalesa humana*, de Pius Pujades, és revelador, i la part del títol entre parèntesis, *contes de Nadal*, encara més. És a dir, l'autor ens ve a dir que el seu propòsit com a escriptor i autor d'aquest llibre és parlar de la naturalesa

humana, i que sigui amb contes de Nadal no és rellevant. És ben bé així. Des d'un bon començament ens trobem amb una veu narrativa molt intervencionista que ens ofereix la seva visió del món i de la condició humana des d'un registre pro-

per, còmplice i col·loquial. No hi ha floritures estilístiques ni artificis literaris evidents. En aquests contes hi impera una certa anarquia. Fa la sensació que l'autor escriu a raig perquè té moltes ganes de dir el que necessita dir. Hi ha una certa cura per la forma, però és un dels aspectes menys reveladors del llibre.

Pius Pujades, en cadascun d'aquests contes, ens presenta una realitat apa-

Els camins del dir, els espais del ser

Text > ROSA FONT

Mireia Lleó i Bertran és una poeta amb una trajectòria llarga i sòlida. Des del seu primer llibre, *Brots d'enyor* (1996), fins a aquest últim, titulat *Entre els ulls i el dir* (2019), ha publicat *Amb terra al pensament* (1999), *Parc encès* (2000), *Batecs a cor obert* (2002), *Per un vers* (2009) i *Mirall de versos. Rosa Leveroni en la memòria* (2011).

Entre els ulls i el dir (un llibre que, de fet, en conté tres: *Contraforts*, *La primera paraula* i *Dona i paisatge*) marca un pas més en l'evolució de la seva poesia, i confirma quines són les seves arrels poètiques (des de Leveroni, Vinyoli i Marçal fins a Akhmàtova, Koltz i Blandiana) i els temes nuclears de la seva obra.

Un dels elements temàtics que s'encadenen en els tres llibres de què consta *Entre els ulls i el dir* és el valor de la paraula creadora lligada al silenci. En el silenci neix la veu i en el silenci creixen les paraules: «S'esqueixa el bell silenci, la veu s'alça | i en el captiveri dins la nit | per fi s'allibera la idea, la paraula». Dos termes, la paraula i el silenci, que s'uneixen a través de l'instant poètic, el moment de la revelació en què l'espurna creativa es converteix en foc: «Roents brases als dits, | foc generós, el vers». I és que la poesia de Mireia Lleó ens parla del procés creatiu, del desig de buscar sempre el vers, perquè vida i escriptura són indistingibles: «En les paraules visc. Em viuen ben endins d'aquest mar immens que és la consciència, tatuades ja per sempre a la pell de l'ànima. M'he convertit en algú que

escriu en vers un poema que mai no acaba», ens diu a l'«Autoretrat».

D'altres temes que afloren als seus versos són la maternitat, el pas del temps i la mort («Mort tan secreta, | se'ns esquerda la vida, | tota tremolo.»), i el paisatge, el *locus amoenus* que conformen ciutats (Lisboa, Porto, Torí...), llocs habitats com si fossin uns «refugis on retenir la presa, la paraula: cristalls de quars travessats per la llum i engendrants en les tenebres». I l'espai de llum, que és l'espai de la creació «on neixen les idees, on cuso les paraules a la pell tan fràgil de la memòria oculta».

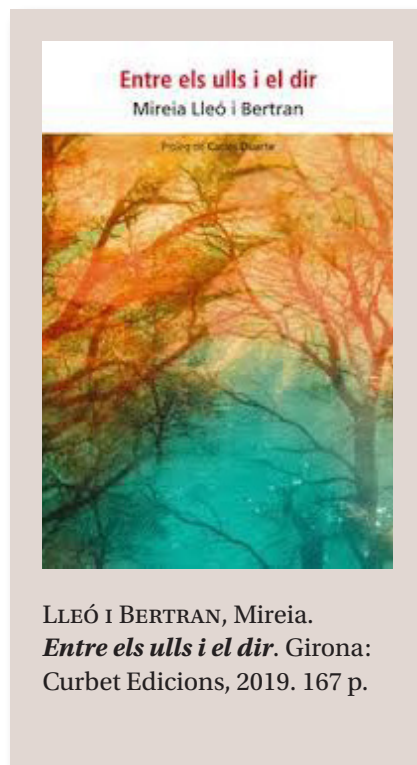
Diria que el vers «els camins del dir, els espais del ser» d'un dels poemes d'aquest llibre defineix l'essència de l'obra poètica de Mireia Lleó: la paraula, i en definitiva la poesia, té el poder, gairebé màgic, de donar sentit a la vida. Escriure vol dir «construir el viure a l'amagatall dels versos». D'aquesta manera el poema és una conquesta contra l'oblit i una forma de redempció, perquè a l'últim recer només hi ha la paraula i «només la passió màgica d'uns versos | ens salva dels freds desprietats» i fa de «contrafort» davant la feblesa humana i la desolació de la vida.

Als versos d'aquest llibre, carregats de plasticitat i de ritme, hi observem la poeta que habita «ulls endintre», reclusa en el món de les paraules, transitant entre «el fer i el dir», mentre va passant el temps i es fon en el paisatge i en les figures que contempla, per esdevenir memòria a través del vers.

rentment banal que forma part de les nostres vides. D'aquesta manera, el Nadal esdevé l'escenari pel qual transcorren les misèries i les grandeses dels personatges. Però, en el fons d'aquest esdevenir prosaic de les vicissituds de la naturalesa humana que ens mostra l'autor, s'hi intueix la profunditat del missatge: fem el que podem en el món que ens ha tocat viure. La grandesa de les perso-

nes es mostra a partir dels petits fets de cada dia. L'autor es dirigeix al lector i així el fa còmplice. Són les seves històries, però també són les nostres.

La naturalitat d'aquesta veu que ens narra les històries, a més a més de la cura de l'edició de Rupes Nigra i els dibuixos de traç gruixut de Narcís Comadira que complementen els contes, són els punts forts del llibre.

LLEÓ I BERTRAN, Mireia.
Entre els ulls i el dir. Girona:
Curbet Edicions, 2019. 167 p.

En el silenci neix la veu i en el silenci creixen les paraules

PUJADES, Pius. *La naturalesa humana (contes de Nadal)*. Girona: Rupes Nigra Edicions, 2018. 99 p.